

ชื่อเรื่อง รูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม
ของตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย อาจารย์ อภิรักษ์ ปริญา ปร.ด. (นวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่น)

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.วิมลมาศ ปทุมวณิชกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
ดร.ชาตรี ศิริสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทางด้านนิเวศวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงสาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อศึกษา รูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ของตำบลบัวมาศ อำเภอ บรบือ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มภูมิปัญญา จำนวน 15 คน พื้นที่วิจัย คือ ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) ประกอบกับนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-based Research) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยมาประยุกต์ใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบบันทึกการประชุม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยอธิบายปรากฏการณ์เชิงอุปนัย

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ตำบลบัวมาศเป็นตำบลที่ประวัติความเป็นมายาวนาน โดยอพยพถิ่นฐานมาจาก เมืองศรีภูมิ หรืออำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน อาชีพหลักของคนในตำบล คือ การทำนา มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต วัฒนธรรมบางด้าน เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าซิ่น ใส่ โส่สร้าง วัฒนธรรมการกินอาหาร และประเพณีการลงแขก ทำนา เริ่มจะเลือนหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ยังคงรักษาประเพณีฮีตสิบสองถือปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต เพื่อรักษา

ประเพณีอันดีงามให้ลูกหลานได้สืบทอดประเพณีต่อไป มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของภู่วัว
 มาศ และดอนปู่ตา

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลวัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัด

มหาสารคาม มี 15 เรื่อง ได้แก่ ประเพณีหมู่บ้าน ประเพณีภู่วัวมาศ วัฒนธรรมประเพณี การมัดหมี่
 ทอผ้าไหม หมอยาสมุนไพร การทอผ้าฝ้าย หมอยาแก้พิษแม่ลูกอ่อน การทำส้มปลากุ้ง การทอ
 เสื่อกก การจักสาน การหาปลา การทำปลาร้า การเก็บเห็ดป่า ดอนปู่ตา การสานแห และหมอยา
 แก้พิษงู ได้จัดกลุ่มภูมิปัญญาเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้าน
 เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค และ ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมประเพณี
 และความเชื่อ

3. รูปแบบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ของตำบล
 วัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประกอบด้วยวิธีการ 2๓3๓ ดังนี้

- 3.1 วิธีการที่ 1 ซอม (แอบดู) แอบดู แอบมองการทำงานของภูมิปัญญา
- 3.2 วิธีการที่ 2 ซ่อย (ช่วยเหลือ) เข้าไปช่วยภูมิปัญญาทำงาน
- 3.3 วิธีการที่ 3 ส่อ (ซักถาม) ซักถามข้อสงสัย วิธีการทำงาน หาคำรู้จาก

ตัวภูมิปัญญา

- 3.4 วิธีการที่ 4 โส (จับกลุ่มคุย) พุดคุย แลกเปลี่ยนความรู้
- 3.5 วิธีการที่ 5 สอน ถ่ายทอดให้องค์ความรู้

TITLE : A Model of Folk Wisdom Transfer Based on the Eco-cultural Concepts
in Buamas Sub-district, Borabue District, Maha Sarakham Province

AUTHOR : Jamnong Appapai **DEGREE :** Ph.D.(Innovation for Local Development)

ADVISORS : Asst.Prof. Dr. Wimonmass Pathomvanichkul Chairman
Dr. Chatree Siriswat Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2013

ABSTRACT

The objectives of the research were to survey the phenomenon of eco-cultural changes in Baumas sub-district focusing on culture, traditions, beliefs, causes and factors, to explore the body of knowledge of folk wisdom and to study models of folk wisdom transfer based on eco-cultural concepts in Buamas Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham Province. The target population was fifteen local experts in Buamas Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham Province. The qualitative methodology was employed for the community-based research adopted from Thailand Research Fund Office. The instrument was an observation form, a note-taking form, and an interview form. The data were analyzed by the inductive method.

Results of the research were as follows:

1. According to the long history of Baumas Sub-district, the villagers immigrated from Sri Chaiphum City, Suwannaphum District, one district of Roi-Et province. Most of people in the sub-district are farmers. They have preserved their cultural identity for many years such as clothing: sarong for male and female, food and growing rice by asking the help from friends or neighbours. Heet Sip Song traditions have been particularly persevered for the next generation, and the villagers have believed in the magical power of Buamas Shrines and Don Pu Ta. However, the culture and traditions have disappeared

gradually from their community. The main reasons may be caused by the changes of environment, society, economy, and technology.

2. In case of the body of knowledge of folk wisdom in Buamas Sub-district, the knowledge of Buamas Sub-district was classified into fifteen sub-topics: history of community, history of Baumas shrine, Mudmee silk production, herbal experts, cotton cloth weaving, herbal medicine for pregnant woman, making soured fish, making sedge mat, handicraft, fishing, making fermented fish, mushroom pick, Don Pu Ta, making fishing net and herbal medicine for snake venom. The folk wisdom was divided into four main topics: foods, clothing, herbal medicine and culture, traditions including beliefs.

3. Regarding a model of the folk wisdom transfer based on the eco-cultural concepts was composed of five methods/strategies:

- 3.1 Peeping at the local wisdom
- 3.2 Help of the local wisdom
- 3.3 Questioning
- 3.4 Informal Group discussion
- 3.5 Instruction